

Verdibasert tilnærming i miljøarbeid

Bjørn Vevenko Bondeli, førskolelærer med videreutdanning innen positiv atferdsstøtte (PAS), Veiledende team Bu- og avlastning, Ålesund kommune

bjorn.vevenko.bondeli@alesund.kommune.no

Mennesker trenger menneskemøter fordi det er i møte med hverandre at relasjoner bygges og tillit skapes. I møte med mennesker, særlig barn og unge, har vi som fagpersoner et ansvar som strekker seg utover det faglige. Vi er ikke bare hjelpere, men også medmennesker.

Innledning

Miljøarbeid handler ikke om å være perfekt, men om å være til stede. Det handler om å se det gode i den andre. Det krever at vi våger å være menneske først, og fagperson deretter. Det handler om å starte der tjenestemottakeren befinner seg. Tjenesteyter tar utgangspunkt i noe tjenestemottakeren er opptatt av og/eller interessert i, og starter relasjonsbyggingen der (Osgood, 2004).

Verdiredvne hverdagsvalg

Et menneskemøte starter allerede før vi møter tjenestemottakeren. Det starter med våre holdninger, vår væremåte og våre forventninger (Dønnestad & Steinkopf, 2024). De små valgene vi tar hver dag – hvordan vi hilser, hvordan vi lytter, hvordan vi reagerer – er uttrykk for våre verdier. Valgene er drevet av det vi tror på, det vi står for og det vi ønsker å formidle. I miljøterapi og relasjonsarbeid er det ikke bare hva vi gjør som betyr noe, men hvordan vi gjør det.

Når vi møter mennesker med respekt, varme og tålmodighet, bygger vi tillit. Når vi tåler deres feil og frustrasjoner, viser vi at de er verdifulle – også når de ikke får det til. Dette er ikke bare god praksis; det er et uttrykk for verdighet. Forestill deg at du ser 20 år fram i tid. Hva vil du bli husket for? Ikke nødvendigvis bare for metodene du brukte, men for hvordan du var til stede i livene deres. For hvordan du ga håp, trygghet og tro.

Relasjonskraft

Relasjonskraft handler om å være til stede i den andres livsverden. Det betyr å møte mennesker med åpenhet, nysgjerrighet og respekt. Det betyr å våge å være der – også når vi ikke har svar, eller ikke får til det vi ønsker.

Livet skal ikke mestres, det skal leves. Og det gir en dypere livsglede å vite at noen er ved siden av deg, også når du ikke får det til, men bare er til. Vi må romme både egne og andres nederlag.

Å engasjere seg i og bygge meningsfulle relasjoner med tjenestemottakere er grunnmuren i alt miljøterapeutisk arbeid. Utgangspunktet må være tjenestemottakerens ressurser, ferdigheter og kompetanse (Mansell & Beadle-Brown, 2004).

Eksempel fra praksis

En gutt fikk tilbud om avlastningsbolig. Nye omgivelser og mange nye mennesker å forholde seg til utløste et høyt stressnivå. Stresset resulterte i utfordrende atferd. På skolen var gutten skjermet fra det aller meste og sammen med få voksne. I avlastningsboligen var han en del av fellesskapet. Han ville gjerne bestemme hvor de andre kunne oppholde seg når han var til stede i et fellesrom. På grunn av mye stress fikk han tidlig tilgang til et rom som bare var hans, der han selv kunne trekke seg unna for å være i fred. Det ble tydelig forklart til ham at det var han som måtte trekke seg unna hvis det ble for mye stress, fordi det til enhver tid var mange forskjellige mennesker på avlastningsboligen.

Da jeg ble kjent med gutten, bygget jeg en relasjon med utgangspunkt i gode opplevelser, samhandling og god kommunikasjon med felles forståelse. Gutten var veldig opptatt av å spille et spesielt spill på ROBLOX, og han ville ha meg med og spille. Jeg kunne ikke dette spillet, men jeg begynte likevel å spille sammen med ham. Etter hvert ville han lære meg spillet, fordi han syntes jeg var for dårlig. Gutten hjalp meg med spillingen og forklarte meg hva jeg burde gjøre. Jeg begynte tidlig å sette grenser for hva jeg aksepterte og ikke aksepterte. Spillingen representerte et fellesskap der han var best, men samtidig satte jeg grenser og premisser for hvordan de sosiale ferdighetene skulle læres. Jeg ga gutten mye ros og anerkjennelse underveis, og relasjonen mellom oss ble gradvis sterkere.

Etter hvert kunne vi sitte sammen og spille og samtidig prate om andre ting som kanskje var vanskelige eller utfordrende, om hva som var bra, og om hva vi hadde lyst til å gjøre i framtiden. Vi snakket også om guttens hjemmesituasjon, om skolen og om hva som påvirket stressnivået hans. Samtalene førte til større forståelse. Miljøet rundt gutten kunne endres underveis, og ikke minst gikk stressnivået hans ned. Forekomsten av utfordrende atferd sank betraktelig. Personalgruppen opplevde at gutten ble gladere, virket mer tilfreds og hadde fått økt livskvalitet.

Trygghet og likeverd

Trygghet er grunnleggende i alle menneskemøter. Trygghet skapes i samspillet – ikke gjennom kontroll. Vi må lete etter de grensene som skaper trygghet – både for den som trenger hjelp og for den som gir den. Menneskemøtekompetanse handler i korte trekk om å være et menneske det er godt og trygt å være sammen med, og som åpner dører til fellesskapet (Dønnestad & Steinkopf, 2024). Vi må også ha forventninger – om at brukerne kan bidra, vokse og ta ansvar. Hvis vi bare gir hjelp uten å ha tro på brukernes evne til å bidra, gjør vi dem til passive mottakere. Likeverd handler om å se potensialet – ikke bare behovet.

I de ulike tjenestene for mennesker med utviklingshemming finnes metoder, verktøy og teorier. Men relasjonen til brukeren kan bety like mye som metoden. Vi trenger menneskemøter som tillater at vi bruker fantasien i tillegg til kunnskap. Hovedmålet med positiv atferdsstøtte (PAS) er økt livskvalitet for tjenestemottakeren og nærpersoner (Carr mfl., 2002), og det å styrke relasjoner blir da en nøkkel til å bygge tillit, forbedre kommunikasjon og fremme samarbeid (Berge, 2023).

Avslutning

I helse- og omsorgstjenesteloven § 1–1 står det blant annet at man skal sikre at tjenestetilbudet blir tilpasset den enkeltes behov (Lovdata, 2011). PAS forteller oss at tjenestemottakerens ønsker, verdier og behov må påvirke tjenesteutøvelsen, slik at tjenesteytere aktivt lytter og prøver å forstå hva den enkelte tjenestemottakeren trenger og liker (Berge, 2023).

Referanser

- Berge, U. I. (2023). Temahefte: Positiv atferdsstøtte – et rammeverk som forplikter. I A. o.-n. senter, *Mitt livs ABC*. Forlaget Aldring og helse.
- Carr, E. G., Dunlap, G., Horner, R. H., Koegel, R. L., Turnbull, A. P., Sailor, W., . . . Fox, L. (2002). Positive Behavior Support: Evolution of an Applied Science. *Journal of Positive Behavior Interventions*, Vol. 4, No. 1, 4–16.
- Dønnestad, E., & Steinkopf, H. (2024). *Menneskemøteboken*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lovdata. (2011, juni 24). Hentet fra Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven): <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30>
- Mansell, J., & Beadle-Brown, J. (2004). Person-centered planning or person-centered action? A response to the commentaries. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, Vol. 17, Issue 1, 31–35.
- Osgood, T. (2004). *Tonyosgood*. Hentet fra «Suits you sir?»: Challenging Behaviour in Learning Disability Services: <https://tonyosgood.com/wp-content/uploads/2017/04/Suits-you-sir.pdf>